

Zoya Barbolova

(Bulgaria, Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences)

Historical Personalities' Forenames of Turkic Origin in Bulgarian Anthroponymy

Abstract: Several etymologies have been proposed for a number of names of Bulgarian historical figures. These suggestions, however, are frequently unconvincing, and hence, give rise to new inquiries. This paper adduces arguments in favour of the Turkic origin of the names of some Bulgarian khans and boyars from the period before the Ottoman invasion on the Balkans (*Batbayan, Umor/Umar, Omurtag, Sabin, Pagan, Toktu, Tuk, Isbul, Hanadin, Krakra, Asen, Koloman, Kuman, Terter, Aldimir, Baldyu and Balik*).

Зоя Барболова

(България, Институт за български език, БАН)

Лични имена от тюркски произход на исторически личности в българската антропонимия

В българската антропонимна система се откриват редица имена с неясна етимология. Опитите да се изведат от славянските или други индо-европейски езици не дават убедителни решения. Същевременно те или техни варианти се откриват в тюркските езици (Барболова 2010: 202–220). В някои случаи произходът и семантиката им остават спорни, но наличието на тях или на техни производни в други тюркски езици прави безспорен факта, че в български език те са навлезли именно чрез последните.

Към тази група антропоними се отнасят личните имена на редица български исторически личности от периода преди XV в. Някои от тях се откриват в казахски и киргизски или в татарските езици (особено в казански-татарски). Няколко от тези имена са обект на това изследване.

БАТБАЯН (или по-скоро *бат Баян*) – име на прабългарски кан от втората половина на VII в.; твърди се, че е най-големият син на кан Кубрат (665) (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 29). В българската история е известен и **Баян** – брат на прабългарския кан *Токту* (766-767). Името съществува и днес в българската антропонимия под облика *Боян*. Старото звучене *Баян* е съхранено и широко разпространено в Казахстан, където се смята за стара монголска заемка. Открива се и като първи компонент в състава на тюркското ЖЛИ *Баянсылу* и като втори компонент в МЛИ *Карабаян*. В превод от монголски *баян* означава ‘богат, знаменит, прославен’, но в казахски приема значението ‘красота на изложението, яснота; добър резултат’.

ЛИ на кан **УМОР // УМАР** от „Именник на българските канове” в разни варианти е разпространено сред перси, араби и други азиатски и кавказки народи, включително тюркски. Под облика *‘Омар // ‘Umar* е регистрирано още в ст.тюрк. паметници (ДТС 1969: 169). От историята е известен *Умар Кара-кан* от династията на Караханидите, който през XI в. е каган на Седморечието и Източен Туркестан. До днес името *Умар, Омар* е съхранено при казанските татари, казахи, дагестанци., крач.-балкарци и др. От *Умар* в казан.татар. е производното *Умаркай*. *Умар // Омар* в казахски и татарски ономастите отнасят към арабските заемки (Казах.им.; Татар. им.). Търсейки корените му в алтайските езици, Б. Симеонов открива ЛИ *Uma* в уйгурски и други думи от монголски и бурятски с корен *um*, към които се отнася и името на богинята-майка *Умай* при древнo-алтайските народи. Опирайки се и на изследванията на Расанен, той приема, че името *Умар // Омар* води началото си от предтюркския алтайски период и е образувано от корен *um-* (ум-) ‘надявам се’ + *ar* ‘човек’, т.е. ‘надежден човек’ (Симеонов 2008: 166).

В казан.татар. обличите *Умар // Омар* се приемат за диалектни варианти на *Гумар // Гумер*, а фонетичният вариант *Кумар* при сибирските татари се използва и като антрополоксема. Наличието на думата *гумер ~ гумар* ‘живот, житие (времето от раждането до смъртта), живеещ’ (Татар. им.) в татарски език също предполага тюркски произход на това име. Като ЛИ *Гумар ~ Кумар, Умар ~ Омар* при тюркските народи се дава с пожелание за дълъг живот на новороденото и следователно, съответства на българското ЛИ *Живко*. При тази ситуация не е изключено името на българския владетел *Умор // Умар* също да е вариант на *Гумар ~ Кумар*.

Името на българския кан **ОМУРТАГ** (814-831) е сложно по структура. То е формирано от *Омур* + *таг*. Според някои първият компонент означава ‘кръгъл’, ‘дебел’, а според други – ‘орел’. *Омур* се открива като първа част на *Омурбек* – името на известен приказан герой от киргизския фолклор, а един фонетичен вариант е регистриран в тюркското име *Умурзак*. Това навежда на мисълта, че не е изключено *Омур//Умур* да са фонетични варианти на *Умар // Омар*, получени по силата на вокалната хармония.

Вторият компонент на името *Омуртаг* е регистриран в ст. тюрк. паметници под облика *taγ* ‘планина’ и *Taγ* ‘собствено име’ (ДТС 1969: 526), от което може би е производно *Таганай*. Но тук трябва да се има предвид и това, че в езика на жълтите уйгури *-даг // -дек* е окончание, изразяващо сравнение (напр.: *кыздак* ‘като момиче, като девица’) (Малов 1957: 172). Този компонент е свидетелство, че каквото и да означава, това име е от тюркски произход. Това се потвърждава от факта, че в североизточния край на планината Тянь шан, недалече от гр. Алмати, се намира връх *Омуртаг*, чиято автентична етимология може би ще ни разкрият казахските етимолози.

САБИН – български кан (765-766). Някои изследователи смятат, че българският хан **САБИН** (765-766) е от славянски произход, и затова неговото име не е намерило място в *Именника на българските канове*. Н. Ковачев свързва произхода на това име с лат. име *Sabinus* ‘сабинянин’ – римско родово име (Ковачев 1995: 447). Но фонетически то е близко и с тюркското ЛИ *Сабан*, което означава ‘плуг с предни колелета (Поволжье и Сибирь)’, със *Сабит* – герой на казахската приказка „Суд бия Балтакея“, а също и с карач.-балк.: *Сибилчи* [<http://www.nazovite.ru/>]. Широко разпространение в тюркските езици има ЖЛИ *Сабина*.

ПАГАН – български кан (767-768), а по-късно така се нарича български боляр от края на XIII в. Това име е близко по звучение с казахското име *Баглан*, което има

няколко значения: '1. юноша; 2. название маленьких птиц, питающихся рыбой; 3. ягненок' (Казах. им.), а също и с карач.-балк. име *Паго*.

ТОКТУ е български кан (766-767), царувал по-малко от една година. Неговото име определено е тюркско. То и до днес е запазено в киргизската именна система като първи компонент в ЛИ *Токтогул* < *Токт* + *огул* 'син на Токт' (най-големият киргизски акин се казва *Токтогул Сатылганов*, 1864-1933). При казахите е запазено във ФИ *Токтабутов* и *Туктибаев*. Сред тюркските имена се срещат и обличията *Тохта* > *Тохтакул*. Вариант на името се открива в ЛИ *Тохтамыш* – хан на Златната Орда, 1381-1395 г., убит през 1404-05 г. Един от противниците на *Тимур/ланд*/, когото през периода 1396-1399 г. той многократно побеждава, е кан *Тохтамыш*. ЛИ *Тохтамыш* е съхранено и в кабард.-балк. В уйгурски съществува лексемата *токта* със значение 'да се спре; да седи'; 'да се утвърди, да се устрои'. Във връзка с нея са и имената *Туктабай* – за момче и *Туктабика* – за момиче (*Тукта* 'остановисъ' + *бай* 'стопанин; състоятелен, влиятелен човек, господин' или *бика* 'момиче') в антропонимията на казанските татари, където се приема за обрядово име. В семействата, където често умирали деца или много се раждали, на новороденото дете давали име, в състава на което влиза думата *тукта* (считало се, че това ще спре смъртта или раждането). Това име съответства на българските лични имена *Стоян* и *Стойко*.

ТУК – ичиргу-боил (на слав. „чергубил“) при канове *Крум* (803-814) и *Омуртаг* (814-831). Името му е записано в различни варианти (като *Дукум*, *Цок*, *Цук*) и се приема за безспорно прабългарско, въпреки че доказателства не се представят (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 384). В. Томашек го извежда от монг. *оq* 'сияние, блясък' (цит. по Симеонов 2008: 187). Б. Симеонов споменава две хипотези. Той свързва името със ст.тюрк. лексеми: 1. *tük* // *tüg* 'влас, власат' и 2. *dok* ~ *tok* 'тъмен, тъмноват' или *duk* ~ *tuk* 'пълнен, дебел' (Симеонов 2008: 187).

Последната версия е правилната, ако се съди по ЛИ *Тук* и ФИ *Туков*, запазени при казанските татари, където значението на *Тук* се определя като 'сит, насища се; пълен, едър, цял', т.е. това е пожелателно име, с което родителите желаят на новороденото си дете никога да не гладува. Използва се и като антрополоксема, която е доста продуктивна, напр.: *Тукбай* < *Тук* + *бай* 'стопанин; състоятелен, влиятелен човек, господин' (име, което се среща и при марийците); *Тукбарс* < *Тук* + *барс* 'тигър'; *Туккул* // *Туккол* < *Тук* + *кул* // *кол* 'раб божи; приятел; работник, орач, воин'; *Тукбакты*, *Тукбирде*, *Тукиаш*, *Туктархан* и т.н. (Татар.им. и др.). Производно от *Тук* е и кабард.-балк. ЛИ *Тукум* (К-БИ). От историята е известно и монголското име *Тук-Тимур* – хан на Златната орда през 1396-1400 г., което ни отвежда още по-назад във времето – в периода преди разпадането на алтайската общност. Името *Тук* има и фонетични варианти *Туг*, *Токъ* – 'пълнен, едър', от които са формирани различни тюркски имена: *Тукай* // *Тугай* (познато и при монголците: *Тукай-Тимур*, тринадесетият син на *Джучи*); *Тукан* // *Туган*; *Тугаш* (*Тугыш*, *Тугиш*, *Тугуш*) < *Тук* в значение 'богат' + *-аш* > *-иш* 'приятел, другар, дете', запазено при татарите-мишари (мещеряки) във ФИ *Тугашев*, *Тугушев*; *Тугайтимур*; *Тугантугды* и др. под. Много султани от кюрдската династия *Аюбиди* имат тюркски имена, едно от които е *Туг тегин* [Будаев, ЛИМ], а *Тугбир* и *Тугшад* са имена на тюркски пълководци (Гумилев 1988). Вариантът *Тог* се открива като първи компонент в казахското ЖЛИ *Тогжан* 'доволна от живота, състоятелна' и в карач.-балк. имена: *Токай*, *Токаш*, *Токлу*, *Токмаш*, *Тонош*, *Топай*. Няма съмнение, че това е едно архаично име от периода на Алтайската общност. Значението 'пълнен, дебел' отразява представата от онези времена за красота и сила. И в българските

родопски диалекти думата *строен* означава ‘едър, пълен, набит’ с положителна конотация. Но може би значението ‘богат’ все пак е по-достоверно.

С името **ИСБУЛ** е известен български кавхан, регент-съуправител на малолетните канове Маламир, 831-836 и Пресиан, 836-852 (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 175). Според Б. Симеонов то е съставено от хуно-алтайската дума *iš* ‘дело, работа’ + *bul* ‘намирам, захващам, постигам’ (Симеонов 2008: 183). Името *Исбул* се открива в казахските ФИ *Исбулов* (*Исбул* + *-ов*) и *Исбулганов* (*Исбул* + *хан* + *ов*). От името *Исбул* е производно ЛИ *Исбула*, което се среща в дагестанската антропонимна система. Близко по звучене е името на киргизския тегин *Исибо Шэючже Биши Сыгинь*.

На *Исбул* напълно съответства тюркско-татарското ЛИ *Ишбул*. Това е сложно име, при което първият компонент е многозначната дума *иш* ‘четно, чифт, многочислен; приятел, спътник, помощник; равноправен, равноценен, подобен и народ, род, семейство’. Вторият компонент е *бул* // *бол* ‘ще бъде’, което означава, че вътрешната структура на името е ‘да стане сподвижник, другар, помощник (има се предвид на някоя високопоставена личност)’. Думата *иш* в ст.тюрк. има вариант *ис*, който освен в *Исбул* се открива и в българското историческо име *Испор* (= *Аспарух* = чув. *Ишпар*, *Ишпер*) ‘приятел (син) на вълка’, а също и като втори компонент в *Борис* и др. имена. Анализът на тези имена показва, че компонентите *ис* // *иш* са еднозначни вариантни лексеми в тюркските езици (Барболова 2013). При това положение няма съмнение, че името *Исбул*, съхранено в български и казахски в този си вид, е било познато още в алтайско-тюркската общност и говори за общия произход или поне за близките контакти на прабългарите и прародителите на казахите и киргизците някъде в Средна Азия преди VII в.

Името **ХАНАДИН** е на български болярин от X–XI в. Това е сложно име, при което първата част – *Хан*, явно е титлата *хан*. Вторият компонент на името би могло да е идентично с името на родоначалника на киргизското племе *адигине* – *Адине*.

От същото време е и едно от най-интересните имена – **КРАКРА** (*Кракра Пернишки*) български боляр от времето на цар Самуил (997-1014). По всяка вероятност то е фонетичен вариант на *Каркар*, което е епоним от етнонима *каркари*, означаващ древно протокиргизко племе, което в китайските хроники е регистрирано и като *гегуни*. Съхранено е в названието на кимакската област *Каркар-хан*. „Още академик В. В. Бартолд обръща внимание на сходството с името *Каркар* – дядото на легендарния Манаса, споменат в прозаичния вариант на киргизския героически епос „Манас“ в „Маджму ат-Таварих“. Фиксирана е и връзката между названието на тази област, на съвременния град *Каркаралинск* и на планините *Каркарали*, намиращи се в Централен Казахстан. Освен това „В Киргизстан, на североизток от езерото Исък-Кул, тече река *Каркъра*. Имайки предвид голямата „разпиляност“ на термините с основа *каркар/къркър* от Централен Казахстан до Монголия, трябва да се предположи, че кимакската област Каркар(а)хан е заемала територията на западните и южните склонове на Голям Алтай, разположена в долината на течащата от югоизток на северозапад Иртиш и нейните притоци. Населението на тази област в последващите векове „занася“ термините с основа *каркар/къркър* в Централен Казахстан, Джунгария, в Монголия, върху територии на североизток от езерото Исък-Кул. Тази територия става основа за формиране ядрото на киргизския етнос.” [http://www.eurasica.ru/].

Личното име **АСЕН** се свързва предимно с българския цар *Асен I* (1186-1195/96), но то вероятно е било познато много по-рано. По-късно е регистрирано като име на

управител на крепостта Овеч (Провадия) в края на XIV в. (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 25). Днес то е едно от любимите имена в българската ономастика. Предполага се, че е прабългарско по произход, но не се предлагат доказателства. Под формата *Асянь-ше* то се споменава в легендите за произхода на тюрките, според които той е внук на първия син на вълчицата и единственото оцеляло от западните хуни момче. В съвременния казахски и в казахските приказки са добре познати обличията *Асан* // *Хасан* // *Хасен* ‘красив, прекрасен, хубав, симпатичен’, които се извеждат от арабски, но наред с тях са в обиход и близките по звучене *Есен* // *Исен* ‘благополучен, здрав’. Първият вариант се открива в много сложни ЛИ като напр.: *Есенбай*, *Есенбаки*, *Есенаман*, *Есенболат*, *Есенгали*, *Есентемир*, *Есенхан*, *Есенкул* (ФИ *Есенкулов*) и т.н. То е регистрирано в ст.тюрк. паметници под формата (< esän ‘здрав, невредим’), а също и като първи компонент на съставни имена: Esän buqa, Esän qaja, Esän tegin, Esän temür (ДТС 1969: 183). В киргизския епос „Манас” и в един летопис се открива името *Эсенхан*, *Эсенхан*, а при калмиките, където вероятно е наследено от монголски, то се явява в сложното име *Эсентайджи*. Явно *Хасен* е контаминация от арабското име *Хасан* и тюркското *Есен*. Впрочем, протетично *х* пред гласни в началословие на турски (а може би изобщо тюркски) думи се открива и в някои български диалекти, напр.: *хъдет* ‘обичай’ < а.-т. âdet ‘обичай, привичка’; *хармаган* ‘изпратен или донесен подарък’ < тур. armağn ‘подарък’; *хинает* ‘инат’ < inat ‘упорство’; inaet ‘милост, благоволение’; *хъскер* ‘войска’ < а.-т. asker ‘войска’; *хусталък* ‘майсторство’ < т. ustalık ‘майсторство, изкуство умение’ и т.н. Най-вероятно българското име *Асен* е фонетичен вариант на легендарното тюркско име *Асянь* (*Ас’ань*), където прегласът *я* (*’а* // *’ä*) > *е* е станал още на българска (т. е. прабългарска) почва. Възможно е обаче фонетичният вариант *Асен* да е получен под влияние на славянобългарския език. Явно киргизско-казахското име *Есен* също е вариант на *Асянь* (*Ас’ань*). Тези имена показват развоя в звученето на *ä*, което първоначално е било по-близко до [*a*], а впоследствие до – [*e*], което, по законите на вокалната хармония в тюркските езици, оказва влияние върху прехода на началословното *a* в *e*. В други случаи затвърдяването на *с*, т.е. *с’* > *с* пред *е* дава *Асан*, което съвпада с еднаквото по звучене арабското име *Асан* и в казахски се налага под влияние на мюсюлманството.

Предполага се, че името **КОЛОМАН**, с което са известни двама български царе – *Коломан I Асен*, 1241-1246 (7:210) и *Коломан II Асен*, 1256 (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 211 е унгарско по произход (с. 210). Но под името *Коломан* е известен и един от канове на куманската орда (Будаев, ЛИМ). Близко по значение е и тюркското ЛИ *Колкоман*. Тези факти дават основание да се допусне, че името *Коломан* в българската антропонимия е куманско по произход. Това от своя страна навежда на мисълта, че българските царе, носители на това име, също са кумани. Затова и семантиката на името, която за сега е неясна, трябва да се търси в тюркските езици.

КУМАН (*Коман*) се нарича един от съратниците на цар Ивайло (1277-1280). Съдейки по името, би могло да се предположи, че е бил куманин по произход, но това не е задължително, тъй като в средновековна България етнонимът куман/ин/ се превръща в популярно лично име. По всяка вероятност то е било пожелателно: „да бъде смел, бърз като куманин“. Името се среща и в т.нар. Погановски поменик от XVI в – *Куман* („Куман деспот цар“) – болярин в Софийската област (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 23). Това означава, че името се е запазило и е функционирало доста дълго в българската антропонимна система. От това име са образувани названията на няколко селища.

ТЕРТЕР (*Георги I Тертер*) е български цар, 1280-1292, за когото византийските източници изрично подчертават куманския му произход. Под същото име е известен и друг български цар – *Георги II Тертер*, 1321-1322 (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 74). Според някои името Тертер, означава „орел“. По-важното в случая е, че името *Тертер* наистина е от кумански произход, за което говори името на куманската династия *Тертероба* (XI в.), с която може би са свързани и българските царе от тази династия.

Под името **АЛДИМИР** (*Елтимир*) е известен изтъкнат български болярин и политически деец от края на XIII нач. на XIV в. Той е по-малък брат на цар *Георги I Тертер*, за когото се знае, че е куманин по произход. С името *Алдимир* е известен и един български болярин от Софийско от първата половина на XIV в. Днес се среща под формите *Алдомир* и *Алдемир*. От него са производни селищните имена *Алтимир* (Брезнишко; Белоградчишко), *Алдомировци* (Софийско) и др. Предполага се, че името означава ‘нажежено желязо’ и се извежда от тюркските думи *ал* ‘ален, ярко червен’ и *димир* (< *темир*) ‘желязо’ (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 9). Н. Ковачев също смята, че името *Алдемир* // *Алдимир* // *Алдомир* и ЖЛИ *Алдемира* // *Алдомира* е съставено от *демир* < тур. *demir* ‘желязо’, а *ал* според него е фонетичен вариант на *ел* < тур. *el* ‘ръка’ (Ковачев 1995: 38). Всъщност обаче *ал* е титла, поставяна пред името на ханове и султани в източните страни (Барболова 2012). Този термин е показвал най-високото положение в ръководната йерархия на държавата. Днес е загубил тази си символика и се използва само като словообразователен компонент. Що се отнася до втория елемент, той наистина се идентифицира с *демир* < тур. *demir* ‘желязо’. В тюркските езици то се среща като самостоятелно име *Демир*, което има и облик *Темир*, а *Тимур* вероятно е първообраз на *Демир* и се открива и в други алтайски по произход езици. Често се явява и като втори компонент в сложни имена, но в тези случаи то се използва метафорично със значение ‘устойчивост, непобедимост’, напр., в *Байтемир* ‘качествен, устойчив, непобедим’. Името *Алтемир* съществува и днес при казахите. *Алдимир* има вариант в тюркските езици *Илтимер*. Тук трябва да се има предвид, че *иль* // *эль* означава и ‘страна, държава’.

С името **БАЛДЮ** е известен български войвода от XIV в. Среща се и в документи от XV в. Някои го извеждат от името на император *Балдуин* Фландърски (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 29). Според В. Заимов то е „от *Балдо* по меки основи“, а Балдо смята за производно „от *Бало* + *-до* по *Владо*, *Радо*“ (Заимов 1988: 13). Възможно е обаче това име да е в пряка връзка с ЛИ *Балтекей* в казахската приказка „Суд бия Балтекея“. Не е изключено *Балдо* // *Балдю* // *Балдъо* да произхожда от ст.тюрк. дума *baldu* // *baltu* ‘1. секира; 2. тесла’ (ДТС 1969: 80, 81), която се открива като първи компонент в казахски имена като *Балтабай*, *Балтабек*, където лексемата *балта* е употребена в преносен смисъл и означава ‘силен, здрав’. Компонентът *-до* се открива и в други тюркски имена, напр. хунското име *Мундо*. Вторият компонент е древно-тюркската титла *бай*, предназначена за богати и властващи хора, която днес в казахски език има значение ‘богат или уважаем човек’. Почти същото значение има и титлата *бек* ‘могъщ, силен, недостъпен, здрав’, давана някога на имачи власт лица. Днес двете бивши титли са антрополоксеми (Казах.им.). Най-вероятно обаче, името *Балдю* // *Балдо* е съкратено от ЛИ *Балтемир*, съхранено и до днес в казахската антропонимия. То също е сложно по състав. В превод от казахски език първата част, т.е. думата *бал* означава: ‘мед, сладост’. В случая обаче се използва в смисъл ‘най-близък, любим; младост’. Втората част е *темир* ‘железо’, което при личните имена се използва символично в смисъл ‘устойчив, непобедим’.

Първият компонент *бал* се открива и в името **БАЛИК**, чийто носител е български болярин от XIV в., основател на т. нар. Добруджанско княжество или деспотство. Твърди се, че е куманин и дори се допуска, че е от Тертеровия царски род. Затова и етимологията на името му се свързва с тюркската дума *балък* (*balık*) ‘риба’ (Андреев, Лазаров, Павлов 1994: 29). В. Заимов обаче смята, че то е производно от *Бало* < *Баломир* (Заимов 1988: 13). В документи от XV и XVI в. е регистрирана и звателната форма *Балико*, която фонетично е близка до ст.тюрк. ЛИ *Balıka*, което би могло да се свърже със санскр. име *Bhallika*. В това няма нищо странно, тъй като в старотюркски са регистрирани редица заемки от санскрит. Същевременно най-вероятно изглежда, че българското име *Балик* генетично е свързано с татарското *Балигъ* (*Балиг*) означаващо ‘умееш да говори красиво, сладко, съдържателно’ (Татар. им.). Всъщност те са фонетични варианти на едно и също име, което не изключва възможността първообразът да е архаична заемка в старотюркски език от санскрит.

Подобни случаи в българската историческа, а и съвременна антропонимия не са малко. Тяхното изследване обаче е свързано с редица затруднения. Една от основните трудности при етимологизацията на прабългарските имена създава обстоятелството, че след приемането на мюсюлманството, тюрките са изоставили своите изконни имена и са ги заменили с арабски и персийски. По същата причина и много старотюркски думи биват изместени от техните арабски и персийски съответници. Много архаични ЛИ с предтюрски тюрски произход в български не са регистрирани нито в нашите, нито в техните исторически паметници. Някои от тях вече са излезли от употреба, но са запазени във фамилните имена и това се оказва единственото сведение за тяхното някогашно наличие. Това показва и фамилното име на авторката на тази статия, което има съответствие в казахско-киргизската антропонимна система. Необходимо е да се вземе под внимание, че ако не всички, то по-голямата част от имената на българските ханове и велможи са от тюркски произход. Същевременно, както антропонимите с тюркски произход, така и значителна част от турцизмите в български всъщност са остатъци от предтюрското тюркско влияние в българския език.

ЛИТЕРАТУРА

Андреев, Лазаров, Павлов 1994: *Андреев, Й., И. Лазаров, Пл. Павлов*. Кой кой е в Средновековна България. С., 400 с.

Барболова 2010: *Барболова З.* Архаични фамилни имена от тюркски произход в село Златия, Монтанско. – В: Сб. Състояние и проблеми на българската ономастика, Т. 10 (посветен на 90-годишнината от рождението на проф. Николай Ковачев). УИ „Св. св. Кирил и Методий”, В. Търново, 202-220.

Барболова 2012: *Барболова З.* Лични имена с начален компонент *ал-* в българската антропонимна система. Електронно списание LiterNet, 29.10., № 10 (155) (ISSN 1312-2282) <http://litenet.bg/publish28/zoia-barbolova/al.htm>

Будаев ЛИМ: *Будаев, Н.* Личные имена мамлюков. <http://buday.narod.ru/gl3.htm>

Гумилев 1988: *Гумилев, Л.* Древние тюрки. Москва.

ДТС 1969: Древнетюрецкий словарь. Ленинград, 676 с.

Заимов 1988: *Заимов, Й.* Български именник. С., 312 с.

К-БИ: Карачаево-балкарски имена. <http://www.nazovite.ru/karachaevao-balkarskie/man/>

Казах. им.: Казахские имена <<http://attar.kz>>

Ковачев 1995: *Ковачев, Н.* Честотно-етимологичен речник на личните имена. В. Търново, 620 с.

Симеонов 2008: *Симеонов, Б.* Прабългарска ономастика. Пловдив, 262 с.

Татар. им.: Татарские имена. < <http://tatarisem.narod.ru/tatarskie-mujskie-imena.html> >

Юдахин 1965: *Юдахин, К. К.* Киргизско-русский словарь. Т. I и II. Москва, и др.

[<http://www.eurasica.ru/>]:

Язык желтых уйгуров. Алма-ата, 1957, 197 с.

http://www.eurasica.ru/articles/kyrgyz/ra_abdumanapov_kipchakskiy_komponent_v_etnogeneze_kirgizov/

[<http://www.nazovite.ru/>]: <<http://www.nazovite.ru/karachaevao-balkarskie/man/>>

СЪКРАЩЕНИЯ

ЖЛИ – женско лично име

кабард.-балк. – кабардино-балкарски

карач.-балк. – карачаево-балкарски

ЛИ – лично име

МЛИ – мъжско лично име

ст.тюрк. – старотюркски

тур. – турски език

уйг. – уйгурски език

ФИ – фамилно име